

GUNNAR HÖKMARK:

Baltikum

Under de senaste åren har Europas karta förändrats. Nya nationer har vuxit fram i en takt som saknar motstycke i historien. Aldrig tidigare har en så mäktig stat som det forna Sovjetunionen fallit sönder så snabbt.

Andres Küng: **Baltikum— Boken om Estland, Lettland, Litauen.** Timbro 1991

Framväxten av nya nationer innebär inte bara en politisk förändring, som kommer att ha betydelse för våra egna säkerhetspolitiska och ekonomiska förutsättningar i framtiden, utan har också kulturell och geografisk betydelse.

Geografisk därför att vår del av världen har fått en förändrad struktur. Det moderna Sverige växte en gång i tiden fram som en nation med handel och förbindelser både österut och västerut. Det är inte bara Röde Orms resor i Västerled och Österled som vittnar om detta utan också den ekonomiska geografin i vårt eget land. Stockholm blev landets huvudstad därför att det låg i den del av Sverige där en stor del av den viktigaste handeln och de viktigaste kontakterna österut bands samman med förbindelserna vidare inåt Mälaren.

Egentligen skulle man kunna säga att Stockholm sedan andra världskriget har legat på fel ställe. Fel i den bemärkelsen att vi sedan järnridåns fall inte hade några grannar öster om oss. Österut, på andra sidan Östersjön, fanns bara det gråa Sovjetunionen, som utgjorde ett samhällssystem som vare sig gav utrymme för eller inspirerade till normala mänskliga och samhälleliga kontakter. I detta perspektiv har även vår geografi förändrats när Europas geografi nu ges ett nytt mönster. Nu finns

nya framväxande grannländer, som inte tidigare fanns.

Även kulturellt sker en viktig förändring. Under den sovjetiska likformigheten och den gråa sovjetiska kulturen fanns hela tiden vilande nationella kulturer. Det gäller den ryska, som inte minst svenska vikingar kom att ha kontakt med, liksom den ukrainska. För Sveriges historia är självfallet Baltikums komplexa historia, med en väv av förbindelser genom århundradens lopp, den mest intressanta. Det är viktigt att vi i mönstret av de baltiska staternas frigörelse också ser den kulturella och nationella identitet som präglar de tre olika staterna.

Det är därför roligt att konstatera att det nu finns ett praktverk om Baltikum, som dessutom är författat av den person i svensk samhällsdebatt som har bidragit med mest kunnande genom årens lopp om de baltiska staterna, nämligen Andres Küng. Hans omfattande verk "Baltikum — Boken om Estland, Lettland, Litauen" är nämligen just ett praktverk som också med all rätt inramas genom att de tre baltiska republikernas presidenter har författat var sitt förord till respektive del av boken.

Andres Küng ger läsaren en intressant och god bild av det baltiska områdets historia. Från den fornbaltiska blomstringstiden till de konsekvenser som folkvandringarna och senare kontakterna över Östersjön gav under järnålder och vikingatid, vidare till korsriddarnas och Tyska Ordens tid som efterföljdes av "den gamla, goda svensktiden", den ryska självständighetsepoken under mellankrigstiden, Molotov-Ribbentropakten och ockupationerna som hade sin varaktighet i form av den sovjetiska fram till 1991.

Men Andres Küng arbetar i flera olika dimensioner när han behandlar de baltiska folkens historia och ursprung. Han ger en god introduktion till de baltiska språkens identitet i ett större språkligt perspektiv. Han beskriver hur religionen har kommit att påverka historien.

Det som jag tycker är roligt att ta del av är hans förmåga att på en gång tala om Baltikum som ett begrepp utan att det får skymma de olika nationella staternas identitet. Tvärtom går han på djupet när han beskriver både Estlands, Lettlands och Litauens historia. Förmodligen har Andres Küng genom sitt praktverk gjort de baltiska nationerna en av sina allra största tjänster. Genom att lyfta fram och presentera deras samhällen på det vis som han gör, gör han dem till nationer vi vill lära känna ytterligare. Ekonomi, geografi,

historia och konst integreras i en spännande beskrivning. Enskilda människors insatser belyses, de må vara Estlands-svenskar, balttyskar, företrädare för den judiska befolkningsgruppen, liberala politiker, kontroversiella nationalistiska poeter eller alla de som i exil har bidragit till att upprätthålla ländernas nationella identitet.

Boken är fylld av bilder på människor, konst, natur och på viktiga skeenden. Där finns fakta blandat med resonemang om ekonomi och miljö.

För var och en som har känt en delaktighet i stödet till de baltiska staternas självständighetssträvanden är Andres Küngs bok en välkommen prestation. Den är på en gång en slutpunkt för decennier av förtryck och en startpunkt för en ny europeisk epok.